

banken – og for Tietgen selv. Uden tvivl var det et dristigt spil, undertiden også temmelig forslagent. Tabene trådte ingenlunde klart frem i Privatbankens regnskaber; på den anden side vil man dog i en ikke ringe udstrækning, og mere end Ole Lange gør, kunne acceptere, at sådan kunne regnskaberne også være rigtige.

Der er anvendt megen skarpsindighed på analysen af disse detaljemættede problemer. En række sammendrag og bogens store konklusion til sidst viser imidlertid også forfatterens åbenbare talent for at se de store sammenhænge. Han forbinder her på en lykkelig måde de økonomiske, tekniske og politiske tråde. Det spændende er imidlertid, at Ole Lange på samme tid i realiteten tillægger Tietgen de samme evner. Lange siger nu også her – og det er rigtigt – at den store finansmands metoder ikke adskilte sig fra, hvad der i det hele karakteriserede tidens forretningsliv, og sådan skal en historiker netop vurdere. En anmelders konklusion må være, at her har dansk historieforskning fået en betydningsfuld bog, og at man med god grund kan glæde sig til den fortsættelse, der stilles i udsigt.

Vagn Dybdahl

Henning Nielsen: *Dansk udenrigspolitik 1875–1894 med særlig henblik på beslutningsprocessen*. (Odense Universitetsforlag, 1978). 212 s.

Bogen er en omarbejdet prisopgave udskrevet af Odense Universitet i 1975 og belønnet med en guldmedalje i foråret 1977.

Den er velfortjent, thi det er en intelligent og velskrevet afhandling, hvor forfatteren søger at belyse samspillet mellem udenrigs- og indenrigspolitik samt mellem regering og rigsdag. Det er fuldstændig rigtigt, hvad Henning Nielsen fremhæver, at det er vanskeligt at skelne mellem en nations udenrigs- og indenrigspo-

litik, da der altid vil være tale om en vekselvirkning.

Men det mærkelige er, at netop i den periode, som bogen omhandler, var vekselvirkningen ikke særlig udpræget. Rigsdagens partier, og det gælder især oppositionen, interesserede sig ikke meget for udenrigspolitik og kun en smule mere for udenrigsøkonomien. Ganske vist gjorde regeringen, hvad den kunne for at hævde sit monopol på disse områder, men oppositionen gjorde nu heller ikke noget helhjertet forsøg på at bryde det. Den var først og fremmest interesseret i det indenrigspolitiske slagsmål og i forsvarssagen, der også blev domineret af det indenrigspolitiske aspekt.

Når forfatteren har valgt årene 1875–94, der dækker Estrups regeringsperiode, skyldes det, at han har fået adgang til Estrups privatarkiv, der altså eksisterer uanset de rygter, der gennem mange år blev udsprede, at det i alt væsentligt var blevet ødelagt før Estrups død i 1913.

Men dette nye kildemateriale kan ikke siges på afgørende måde at have ændret det hidtidige billede af periodens danske udenrigspolitik. Dette er måske en af årsagerne til, at forfatteren ikke helt har været i stand til at give en fyldig og tilfredsstillende skildring af Estrups personlighed og indsats, hvilket må forekomme påkrævet, når fremstillingen er begrænset til netop hans regeringstid. Efter min opfattelse er billedet af Peter Vedel langt bedre.

Dette ændrer dog ikke den kendsgerning, at det er en fornøjelse at læse denne moderne fremstilling, der tillige udmærker sig ved et fortrinligt illustrationsmateriale og gode billedtekster.

Viggo Sjøqvist